

MORGENDIENST

zondag 6 januari 2019, Epifanie
Nieuwjaarsdienst
Grote Kerk, Wildervank
voorganger: ds Marien Grashoff

Zingen voor de dienst : Lied 513: 1, 2, 4
Welkom

DIENST VAN VOORBEREIDING

Aanvangslied : Psalm 72: 7

Moment van stilte

Groet

Gebed voor de wereld

¹Zoals Christus dichtbij ons is,
zo woont u, o God, in ieder van ons
en niet slechts in een huis
van hout en steen.
Ons innerlijk hebt u vernieuwd;
wij zijn uw tempel,
lichaam van Christus.
Al vallen de muren en vervalt de kerk,
wij zijn uw woonplaats;
u woont in onze adem,
in onze handen en voeten;
het zijn ònze ogen
waarmee u, in mededogen,
omziet naar de wereld.
Wij danken u voor deze pleisterplaats,
voor richting, ruimte en rust.
Maar wij bidden u:
breng ons steeds weer naar buiten,
naar de kruispunten
en brandhaarden van onze wereld,
waar mensen elkaar het licht in de ogen niet gunnen
en volkeren elkaar naar het leven staan.
Want ten dienste van deze opdracht
– te wandelen als kinderen van het licht
en uw getuigen in de wereld te zijn –
is dit huis van hout en steen gebouwd.
Dit vragen wij u
in Jezus' naam.
Amen.

¹ Morgengebed voor vrijdag, *Iona Community Member's Book* (1999) – iets bewerkt.

Bemoediging²

De aarde is van God,
DE WERELD EN WIE HAAR BEWONEN.

[Psalm 24,1]

Zie hoe goed het is, en kostbaar,
ALS MENSEN WERKELIJK SAMENWONEN.

[Psalm 133,1]

Goedheid en trouw ontmoeten elkaar,
GERECHTIGHEID EN VREDE GAAN HAND IN HAND.

[Psalm 85,11]

Al zouden de leerlingen van de Heer ook zwijgen,
DAN ZULLEN DE STENEN NOG ROEPEN.

[Lukas 19,40]

Heer, open mijn lippen;
MIJN MOND ZAL ZINGEN VAN UW EER!

[Psalm 51,17]

Glorialied : Lied 489: 1, 2

DIENST VAN HET WOORD

Gebed van de zondag

Ruimte voor de kinderen

Lezing uit het Oude Testament : Jesaja 60,1-6³

Zingen : 'Als alles duister is' (*Taizé*)

Lezing uit het Nieuwe Testament : Efeziërs 3,1-12⁴

Acclamatie

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,
DANKEN WIJ U, O GOD.

Zingen : Lied 723: 1

Preek

Vandaag is het Epifanie, het feest van Driekoningen. We zongen daarom Psalm 72, de koningspsalm. Maar in plaats het verhaal van de drie wijzen lazen we de brieflezing van Paulus. Over Driekoningen heb ik het in vorige jaren wel gehad, maar vanmorgen wil ik de nadruk leggen op die moeilijke naam: Epifanie.

Dat komt van een Grieks woord – (ἐπιφάνεια – *epifaneia*) en dat betekent 'verschijning' of 'openbaring'. Met Kerst vieren we dat Jezus wordt geboren, met Epifanie wordt dat verhaal voltooid en wordt Christus geopenbaard aan de volken. Want de wijzen zijn immers heidense astrologen die desalniettemin komen om *de koning van de Joden* hulde te brengen.

Christus verschijnt aan de volken als een Licht dat de duisternis van onwetendheid en onwilligheid verdrijft – zoals Jesaja profeteert over het Licht en over de volken die naar Sion

² Ontleend aan het dagelijks morgengebed op Iona; *Iona Abbey Worship Book* (2017), p68v. De hier vertaalde, en iets bewerkte, versie is langer en komt uit het oude *Member's Book*.

³ [Nieuwe bijbelvertaling](#) (2014).

⁴ [Nieuwe bijbelvertaling](#) (2014).

zullen komen, *beladen met wierook en goud*. En ook Paulus ziet het Licht van Christus uitgaan naar heel de wereld. Hijzelf is ervan de boodschapper dat allen nu *vrijelijk toegang hebben tot God*.

Maar daarover wil ik het verder niet hebben.⁵ Ik wil er stil bij staan hoe Christus *aan onszelf verschijnt*, hoe hij zich voor en door ons openbaart aan de wereld. Want 'Jezus in je hart weten' is mooi, maar het krijgt pas betekenis als het daaruit juist naar buiten komt.

-

Dat klinkt erg groot, en wel nogal afstandelijk: hoe Christus aan ons verschijnt. En het is en blijft ook afstandelijk, tot dat je ineens, zomaar naar het schijnt, echt geraakt wordt. Dat overkwam George MacLeod, de stichter van *The Iona Community*.⁶

MacLeod had zich als dominee van de arbeiderswijk Govan, in Glasgow, met veel meer dan 100% ingezet, Na de kaalslag van de Eerste Wereldoorlog en de Wereldcrisis van 1929 moest er werkelijk een nieuwe en rechtvaardige samenleving opgebouwd worden. Maar in het jaar dat Hitler aan de macht kwam, brak die onstuitbare voorganger.

In wanhoop schreef hij: "...hoe ver zijn we nog verwijderd van zelfs maar een schijn van een christelijke samenleving na deze tweeduizend jaar; hoe vaak worden we niet terneergedrukt door de gedachte hoe veel er nog te doen staat en hoe weinigen er zijn om dat te doen?"⁷

Wij herkennen dat toch ook? Na het vredige moment van Kerst gaat alles in de wereld weer gewoon door – en brokkelt de kerk weer verder af.

George MacLeod maakte toen een pelgrimsreis naar Palestina om te herstellen van zijn depressie. Op Paasmorgen ging hij 'even kijken' bij de mis in de Russisch-Orthodoxe Kerk. Eventjes kijken... – maar de liturgie raakte hem zo diep dat hij tot ver in de middag bleef. "Pasen 1933 werd zijn persoonlijke opstanding."⁸ Wat hij nodig had om uit zijn wanhoop te komen was niet een nieuwe manier om al die dingen te doen die gedaan moesten worden, maar een nieuwe *manier van zien*, en die vond hij in die Paasviering. "Natuurlijk," schreef hij, "Christus is opgestaan!" Zijn ervaring was "*tegelijkertijd* persoonlijk, politiek en kosmisch". "Heiligheid was heelheid geworden en weer heiligheid. Het was alsof het spirituele en het materiële samensmolten in een onvergetelijk meeslepend moment van openbaring."⁹

Alles wat de man daarna deed in zijn leven – en dat was heel erg veel – kwam voort uit dat ene moment van openbaring, dat moment dat hij Christus werkelijk aanwezig wist. George MacLeod kon voortaan in het heel gewone het bijzondere van God herkennen, en hij kon het zeer bijzondere van Christus zien in de alledaagse dingen.

Die ervaring spreekt bijvoorbeeld uit het gebed dat wij baden in het begin van deze dienst, het

⁵ Over de achtergronden van Driekoningen geeft [Wikipedia](#) een prima verhaal.

⁶ Over George Fielden MacLeod (1895-1991) schreef Ron Ferguson, die zelf ook van 1982-1988 Leader van de Community was, een biografie: *George MacLeod: Founder of The Iona Community* (Glasgow: Wild Goose Publications, 2001; 1^e druk 1990).

⁷ Ron Ferguson, *George MacLeod*, p123.

⁸ Ron Ferguson, *George MacLeod*, p124.

⁹ Ron Ferguson, *George MacLeod*, p124v.

morgengebed voor vrijdag, dat wordt gebeden als de gasten weer vertrekken van Iona, terug hun eigen wereld in.¹⁰

-

*...zo woont u, o God, in ieder van ons
en niet slechts in een huis
van hout en steen...*

Dat was nu precies die Paas-ervaring van George MacLeod: dat God in Christus ons tastbaar nabij is. Wij denken altijd in huizen van hout en steen: kerkgebouwen, hypotheek, doelstellingen, middelen, mensen. Dat is allemaal van belang, maar waar het om gaat is dat wij als gemeente samen en als gelovigen persoonlijk die ervaring durven toelaten dat Christus daadwerkelijk in en onder ons leeft. Niet in termen van hout en steen, maar daarom niet minder werkelijk. Wie op vrijdagmorgen vertrekt na een week op Iona, laat het hout en steen van de Abbey Church achter, en ook de gemeenschap die je als gasten en staf samen beleefde. Maar de ervaringen, de inspiratie, het gevoel van verbondenheid met mensen die je nog nooit eerder had ontmoet – dat alles neem je mee. En precies daarin leeft Christus.

*...wij zijn uw tempel,
lichaam van Christus;
al vallen de muren en vervalst de kerk,
wij zijn uw woonplaats...*

En waar keer je dan naar terug? In eerste instantie gewoon naar de hoop hout en steen thuis: je eigen huis, je eigen kerk. En daar is het helemaal niet zo inspirerend als op Iona (of: in Taizé, of: bij de Pinksterconferentie van Opwekking, of: ... vul maar in). Thuis brokkelt de kerk vooral af. Juist dan moeten we opnieuw leren wat het is dat *wijzelf* lichaam van Christus zijn. Zoals we het ook vieren bij het avondmaal.¹¹ 'Wijzelf' betekent tegelijk 'ieder van ons' en 'allen samen'. Met alle fouten, falen en feilen, met alle gaven en tekortkomingen *zijn wij*, ieder persoonlijk en als gemeente, *woonplaats van God*. God vraagt geen volmaakte mensen, maar wel volkomen inzet.

*...wij danken u voor deze pleisterplaats,
voor richting, ruimte en rust....*

¹⁰ *Iona Abbey Worship Book* (Glasgow: Wild Goose, 2017) p68v – de hier vertaalde, en iets bewerkte, versie is langer en komt uit het oude *Member's Book*. Het vorige *Iona Abbey Worship Book* uit 2001 had overigens nog een iets langere versie dan het huidige. Het gebed is oorspronkelijk van George MacLeod, en ook een stuk langer en barokker van taal: 'A Temple Not Made With Hands' (zie: *The Whole Earth Shall Cry Glory*. Iona Prayers by Rev. George F. MacLeod (Glasgow: Wild Goose, 1985) p44v).

¹¹ In Wildervank gebruiken we de avondmaalsliturgie van René Süß uit: José Verheule & René Süß, *Op water en brood*. De plaats van Israël in de sacramenten (Kampen: Kok, 1991) p84vv [Verkenning en Bezinning 4]. Daarin is het gebed om de Geest verschoven van voor het breken van het brood naar het slotgebed, waarbij de gemeente wordt aangesproken als 'lichaam van Christus', verwijzend naar wat Paulus schrijft in [Romeinen 12,1\(-8\)](#) en in [Efeziërs 1,22v](#):

*In deze tekenen van brood en wijn, HEER,
bieden wij onszelf aan
als het lichaam van Jezus uw Zoon.
Wij bidden u,
zend uw Geest in ons midden...*

En natuurlijk mogen we dankbaar zijn voor een mooi kerkgebouw, en ook voor plekken elders, waar we tot rust kunnen komen, waar we gemeenschap ervaren, waar we worden wakker geschud en nieuwe inspiratie vinden, waar wordt gezongen en gebeden, getroost en bemoedigd.

*...breng ons steeds weer naar buiten,
naar de kruispunten en brandhaarden
van onze wereld...*

Want we moeten altijd weer naar buiten. Daar is het leven op deze aarde. Daar zijn de kruispunten met druk verkeer, van mensen en van goederen. Daar zijn de brandhaarden, waar wordt gevloekt en gevochten, waar wordt gestreden om te overleven of om overmachtig te worden. Dat gebeurt op de heel tastbare schaal van waar wij wonen en werken en tegelijk op de wereldschaal van handel en politiek. Daar moeten wij niet voor wegkruipen, daar moeten we durven en willen zijn. Wij – dat is ieder van ons, maar zeker ook wij samen. Want het geheel is altijd nog meer dan de som van de delen.

*...te wandelen als kinderen van het licht
en uw getuigen in de wereld te zijn...*

En hoe moeten we daar dan zijn, in die wereld? Niet als betweters, niets als mensen die het eventjes gaan oplossen, niet als zielige slachtoffers, niet als verbitterde boze burgers – maar als *kinderen van het licht*. Wat dan dan concreet inhoudt, 'kinderen van het licht' zijn, dat moeten wij steeds opnieuw uitvinden afhankelijk van tijd, plaats en situatie. Opnieuw: 'wij' betekent 'ieder voor zich' èn 'wij samen'. We zijn kinderen van het licht wanneer we elkaar troosten, wanneer we barmhartigheid en rechtvaardigheid niet tegen elkaar uitspelen, wanneer we de goden en afgoden van onze tijd ontmaskeren, wanneer we zingen in plaats van vloeken, wanneer we liefhebben zonder eigenbelang. Enzovoort.

Laten we zo het nieuwe kalenderjaar ingaan, ieder van ons persoonlijk en wij als gemeente samen, als mensen die zich niet schamen voor hun geloof omdat ze als kinderen van het licht mogen leven. Licht van Christus, Licht van den beginne.

Amen.

Zingen : *Lied 723: 2*

DIENST VAN HET ANTWOORD

Collecte

Gebeden

Onze Vader

Slotlied : 'Zoals u met het oude volk' (melodie: *Lied 243* / tekst: Reinier Kleijer)

Zegen